

Geopolitičke konstante i posebnosti odnosa RH i BiH

Remenar, Amon

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:327303>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Amon Remenar

GEPOLITIČKE KONSTANTE I POSEBNOSTI ODNOSA REPUBLIKE
HRVATSKE I REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2018.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

GEPOLITIČKE KONSTANTE I POSEBNOSTI ODNOSA REPUBLIKE
HRVATSKE I REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Marta Zorko

Student: Amon Remenar

Zagreb
Rujan, 2018.

Izjavljujem da sam diplomski rad „Geopolitičke konstante i posebnosti odnosa Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine“, koji sam predao na ocjenu mentorici doc. dr. sc. Marti Zorko, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Amon Remenar

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Što je geopolitika?	5
2. 1. Geopolitika u hrvatskom kontekstu	6
3. Geostrateški interesi Hrvatske i BiH	7
3. 1. Granica Hrvatske i BiH	9
4. Područje Neuma i značenje Pelješkog mosta za Hrvatsku	11
5. Bošnjačko-hercegovački interesi i Pelješki most	17
5. 1. BiH kao obalna država kroz povijest	18
6. Hrvatska politika prema BiH nakon raspada SFRJ-a	20
7. Promjene u BiH koje mogu utjecati na Hrvatsku	23
7. 1. Migrantska kriza	25
8. Zaključak	29
9. Literatura	31

1. Uvod

Ovaj diplomski rad bavi se odnosima između dviju susjednih država, Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu Hrvatska) te Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu BiH). Cilj je dokazati što utječe na njihove odnose, koji su geopolitički interesi dviju država, povijesni kontekst te na koji način, mogu u budućnosti, utjecati jedna na drugu. Tema je važna zbog toga jer odnosi dviju zemalja imaju dugu povijest, obje su bile dio istih država, a nakon rata 90-ih, Hrvatska s BiH dijeli najdužu kopnenu granicu. Također, veliki broj stanovništva BiH, tijekom rata, potražio je sigurnost u Hrvatskoj, gdje i danas žive, dok istodobno veliki broj Hrvata živi u BiH. Kako Hrvatska i BiH dijele dugu kopnenu granicu postoje i određeni granični sporovi. Ipak, primarno se bavimo graničnim sporom na moru, pitanjem izgradnje Pelješkog mosta kojim bi Hrvatska spojila svoj teritorij, koji je prekinut teritorijem BiH u području Neuma. Ovo pitanje u središtu je hrvatske, ali bosanskohercegovačke politike, dok su geopolitički problemi i sukobi vezani uz značenje Neuma te izgradnje Pelješkog mosta. Također, želimo dokazati na koji način bi nestabilnosti u BiH-a mogli utjecati na regionalnu sigurnost i teritorijalnu sigurnost Hrvatske. Stoga, važno je odnose dviju država promatrati kroz isprepletenost geostrateških i gospodarskih čimbenika te utjecaj na geopolitičke i sigurnosne probleme.

Tema je važna, pogotovo u području geopolitike, oko pitanja očuvanja teritorija pri čemu je, nakon rata 90-ih godina, Hrvatska težila da očuva cjeloviti teritorij na jadranskoj obali i njezinom zaleđu, dok je bosanskohercegovački interes bilo stjecanje pristupa morskoj obali.

Tako je Daytonskim sporazumom, BiH-a pripala općina Neum te je kroz Neumski zaljev dobila izlaz na more. S druge strane, Neum presijeca dva dijela teritorija Republike Hrvatske te bi izgradnjom Pelješkog mosta, Hrvatska spojila svoj teritorij. No, u slučaju izgradnje mosta, postavlja se pitanje hoće li BiH odlučiti graditi luku na poluotoku Kleku, što bi Hrvatskoj stvorilo geopolitičke, gospodarske, ekološke i sigurnosne probleme.

Također, spomenuli smo kako je značajno proučiti kako bi politička situacija i previranja u BiH mogli utjecati na geopolitički položaj Hrvatske. Naime, svaka nestabilnost u BiH može se promatrati kao moguća opasnost za Hrvatsku. Unutar toga, zanimljivo je promotriti odnose hrvatske politike prema BiH te položaj Hrvata, kao jedan od tri konstitutivna naroda u toj državi. S druge strane, nakon migracijske krize 2015. godine, u dijelovima BiH, zadržava se dio ilegalnih migranata pri čemu nastaju razni incidenti, što zbog blizine s granicom, Hrvatskoj stvara značajan sigurnosni problem.

Područje istraživanja ovog diplomskog rada je područje društvenih znanosti, polje politologija, grana međunarodni odnosi i nacionalna sigurnost (Hrvatski sabor, 2013).

Perspektiva iz koje istražujemo temu jest suvremena geopolitika, sa značajnim osvrtom na geopolitiku Hrvatske i BiH.

Glavno istraživačko pitanje je koje su geopolitičke konstante i posebnosti odnosa između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine?

Glavna teza, koja će se htjeti potvrditi je da, iako su između Hrvatske i BiH postojale i postoje snažne veze, još uvijek ima mnogo pitanja oko kojih se ne slažu. Isto tako, još uvijek postoje problemi koji utječu na odnose te geopolitičke i sigurnosne interese obje države.

Prvi cilj rada je definirati što je geopolitika, tko je prvi koristio pojam i definirao ga, u kojem kontekstu, kako u međunarodnoj politici, tako i hrvatskoj.

Drugi cilj rada je istražiti koji su geostrateški interesi Hrvatske i BiH te kakva je granica između dvije države.

Treći cilj rada je utvrditi od kakvog je značenja područje Neuma za Hrvatsku, gdje je njezin teritorij prekinut i što bi značila izgradnja Pelješkog mosta. Cilj je i istražiti kada su se pojavile prve ideje izgradnje mosta u Hrvatskoj? Kada počinju prvi radovi?

Četvrti cilj rada je istražiti koji su bošnjačkohercegovački interesi i stajalište spram izgradnje mosta? Također, kakav je njezin povijesni tijek kao obalne države?

Peti cilj rada je utvrditi kakva je bila hrvatska politika prema BiH, nakon raspada SFRJ?

Šesti cilj rada je utvrditi kakvi odnosi u BiH utječu na Hrvatsku? Što bi značilo jačanje statusa Hrvata u BiH? I na kraju, može li nova migrantska kriza kroz BiH utjecati na sigurnost Hrvatske te zbog čega situacija s ilegalnim migrantima u nekim područjima BiH utječe na sigurnost granice s Hrvatskom?

Metodologija diplomskog rada temelji se na analizi i sintezi dostupnih primarnih, sekundarnih i tercijarnih izvora, a uključuje knjige, znanstvene i stručne radove te članke u internetskom i novinskom obliku.

Burnham i suradnici precizirali su „sustav klasifikacije, koji obuhvaća: primarne izvore, koji se sastoje od podataka koji su bili dio proučavanog događaja i koji su bili namijenjeni samo za interni ili ograničeni opticaj; sekundarne izvore koji obuhvaćaju građu koja je bila u optjecaju u tom trenutku ili ubrzo nakon toga i koja je bila dostupna javnosti u vrijeme proučavanog

događaja; dok se tercijarni izvori sastoje od svih kasnijih radova u javnoj domeni koji nude mogućnost rekonstrukcije događaja“ (Burnham i sur, 2004; 177-179).

Isto tako, studija slučaja je „jedan od nekoliko načina istraživanja u društvenoj znanosti, uz eksperimente, ankete, povijest i analize arhivskih informacija. Ona je poseban oblik empirijskog istraživanja koja proučava suvremeni fenomen unutar njegova stvarnog životnog konteksta, posebno kada granice između fenomena i konteksta nisu očite“ (Yin, 2007; 11-21). Ovaj rad sadrži dvije studije slučaja, a to su istraživanje Hrvatske te Bosne i Hercegovine.

Razni autori i stručnjaci bavili su se odnosima između Hrvatske i BiH te geopolitičkim odrednicama. Tako autor Joško Badžim, u svom radu, govori o naznakama geopolitičkih i strateško-sigurnosnim implikacijama gradnje Pelješkog mosta i spajanja hrvatskog teritorija. Smatra da bi opredjeljenjem Hrvatske za izgradnju mosta mogle nastati štetne posljedice za nju. Izgradnjom bi se zaobišao teritorij BiH čime se bi oslabile veze tog područja s Hrvatskom. Isto tako, izgradnja može izazvati u BiH razmišljanje o gradnji luke na poluotoku Kleku, što bi značilo višestruke posljedice za Hrvatsku. Autor Saša Mrduljaš bavi se značenjima političkih odnosa u BiH za Dalmaciju. Smatra da zbog međusobne ovisnosti prostora, političke prilike u BiH imaju najviše značenja za Hrvatsku. On upravo političke odnose u BiH, analizira u kontekstu geopolitičkih značenja za Hrvatsku. Temom se bavio i Muriz Spahić, a bavio se primarno problemima granica BiH sa susjednim državama pa tako i s morskom granicom s Hrvatskom. Autori Mladen Klemenčić i Duško Topalović morskim granicama u Jadranskom moru, a između ostalog bavili su se graničnim sporom između Hrvatske i na Jadranskom moru te mogućim rješenjima koji bi pridonijeli regionalnoj stabilnosti. Davorin Rudolf, u svom radu, bavi se hrvatskom namjerom izgradnje mosta, pitanjem je li BiH obalna država, tjesnacima Hrvatske između BiH i otvorenog mora te stajalištima obje države vezano uz izgradnju mosta. Višeslav Raos u svojem radu bavi se pomicanjima granica Europske unije te procesima teritorijalizacije, a unutar toga i graničnim sporom između Hrvatske i BiH te značenjem teritorija u politici te nemogućnošću odvajanja političkog od teritorijalnog. Autor Vladimir Đuro Degan bavio se međunarodnim pravom kako bi riješio sporove između država bivše SFRJ, dok se su se Petar Kurečić i Mirela Padjen bavili utjecajem oblika teritorija i granica na geopolitičke značajke Hrvatske. S druge strane, Rudolf Davorin se također bavio i aktualnim odnosima u BiH, odnosu Hrvatske i Hrvata u BiH i načelu ravnopravnosti tri konstitutivna naroda u BiH. Autor Dragutin Lalović, bavio se totalitarnim značajkama hrvatske države u razdoblju od 1990. do 1999. godine te politikom HDZ-a i Hrvatske prema BiH. Autori Jurica

Botić i Marija Boban, bavili su se geostrateškim i sigurnosnim aspektima potencijalnih utjecaja na migracijskih kretanja na Dalmaciju.

2. Što je geopolitika?

Kako se rad tiče geopolitičke perspektive odnosa, prije nego li krenemo u detaljniju analizu, treba započeti od samog određenja pojma geopolitike.

Geopolitika je politički i geografski pojam s više značenja. Prvo, „odnosi se na politički izraz geografskog determinizma s poimanjem da tlo na kojem živi neki narod ima odlučujući utjecaj na oblike njegova društvenog ustrojstva. Drugo, odnosi se na bilo koju aktivnost zasnovanu na određenom poimanju geografskog sadržaja međunarodnih i društvenih odnosa te prostorno-političkih relacija unutar njih. Treće, pojam se odnosi na istraživački pristup u političkoj geografiji i u proučavanju međunarodnih odnosa, usmjeren na politički značajne geografske elemente. Isto tako, geopolitičkim se nazivaju i svi oni aspekti koji pokazuju međuovisnost geografskih i političkih sadržaja“ (enciklopedija.hr, 2016).

Profesor na Institutu političkih znanosti u Parizu, Phillippe Moreau Defagres, definirao je geopolitiku kao „disciplinu koja proučava odnose između prostora i politike. Prema njemu, dva pitanja određuju pojam geopolitike, a to su: kako prostorne realnosti, od reljefa do klime, te od raspodjele resursa do rasprostranjenosti ljudi, određuju političku komponentu u svakom smislu te riječi? Drugo pitanje jest kako politička sastavnica djeluje na prostorne realnosti, bilo tako da ih mijenja ili da im barem modificira smisao? On tvrdi da je za geopolitičara ključna pretpostavka prostor, a da će jedna analiza između čovjeka i prostora dati zakon geopolitike“ (Moreau Defagres, 2006; 5).

Pojam geopolitika „prvi je upotrijebio švedski znanstvenik Rudolf Kjellen 1899. godine, a sama riječ bila je povezana s događajima koje je to stoljeće proizvelo. Isto tako, jedna od važniji osoba u razvoju geopolitike jest Nijemac Karl Haushofer koji je dao osnovni pečat njemačkoj geopolitici. Razvio je geopolitiku kao određenu stratešku doktrinu koju je na osnovici prostornih odnosa i prostornog rasporeda mora i kopna, nastojala pronaći najbolje mogućnosti za njemačku ekspanziju“ (Ó Tuathail i sur., 2007; 15).

„Godine 1924. Haushofer je pokrenuo časopis *Zeitschrift für Geopolitik*, kojim je promovirao konzervativni nacionalistički način razmišljanja. Nakon dolaska Hitlera na vlast i agresije prema njemačkim susjedima riječ geopolitika ulazi u engleski rječnik kao prijevod njemačke riječi *Geopolitik* i razvija svoje značenje vezano za ekspanzionističku nacističku vanjsku politiku. Kako je ta politika kulminirala u strahotama Drugoga svjetskog rata, riječ geopolitika postaje tabu, te je prestaju koristiti mnogi pisci i komentatori. Riječ se tijekom Hladnog rata

ponovno vraća u upotrebu i počinje koristiti za opis globalnog natjecanja između Sovjetskog Saveza i Sjedinjenih Američkih Država u stvaranju utjecaja na druge države i strateške resurse svijeta. Henry Kissinger, savjetnik za nacionalnu sigurnost, kasnije i državni tajnik SAD-a, skoro je samostalno oživio pojam geopolitike u 70-tim godinama prošlog stojeća, koristeći ga kao sinonim politike ravnoteže snaga. Ó Tuathail tvrdi da treba naglasiti da iako je od tada pojam geopolitike bio definiran na različite načine, današnje shvaćanje pojma geopolitike čini diskurs svjetske politike, s posebnim naglaskom na natjecanja između država i geografske dimenzije moći. Paralelno s proučavanjem geopolitike, mora se proučavati i diskurs, koji možemo definirati kao određenu zastupljenu praksu kojom različite kulture kreativno stvaraju značajne svjetove“ (Ó Tuathail i sur., 2007; 15).

2. 1. Geopolitika u hrvatskom kontekstu

Kada je u pitanju Hrvatska, “u razdoblju od Drugog svjetskog rata moguće je govoriti o političko-geografskim elementima pojedinih autora. Prvi rad, koji je takve značajke imao, jest „Politički zemljopis hrvatskih zemalja“ Ive Pilara iz 1918. godine. Najviše se strukom bavio Filip Lukas koji je u više svojih radova unosio političko-geografske, posebno geopolitičke elemente i on je bio jedini geograf toga vremena koji je koristio pojam geopolitike. U polje političke geografije su zalazili i Stjepan Ratković i Nikola Peršić. Ipak, prvi politički geograf pojavio se početkom 1960-ih, Radovan Pavić. Objavljivao je teorijske radove, regionalnim je političko-geografskim raspravama obuhvatio sva relevantna pitanja u svijetu te je promicao i popularizirao političku geografiju, a osobito je njegovao geopolitički pristup i to u suvremenom značenju riječi. Ostali koji su se bavili političkom geografijom tek kraće vrijeme ili usputno, a objavljivali su radove jesu: Andrija Bognar, Ivan Crkvenčić, Velimir Rogić, Duško Topalović, Stanko Žuljić i Mladen Klemenčić. Isto tako, zbivanja oko raspada Jugoslavije i osamostaljenja Hrvatske pokazala su koliko je značenje političke geografije“ (Klemenčić, 1995; 143-144).

Prvu pravu definiciju geopolitike, u Hrvatskoj, dao je Radovan Pavić koji je smatrao da je „geopolitika subjektivna interpretacija političko-geografskih i drugih relevantnih sadržaja u cilju promicanja nacionalističkih, državnih ili blokovskih interes, u smislu ostvarivanja direktne ili indirektno teritorijalne kontrole ili utjecaja i afirmacije političke, ekonomske i vojne moći. (Pavić, 1972; 199).

3. Geostrateški interesi Hrvatske i BiH

U procesu raspada Jugoslavije pojavilo se pitanje uspostavljanja državnopravnih entiteta i odnosa između Hrvatske i BiH. Uslijed rata te priznavanja BiH od strane Hrvatske i ostalih svjetskih sila, međunarodna je zajednica pokrenula inicijative za uspostavu mirnog rješenja unutarnjeg ustrojstva BiH, utemeljenog na konceptu unije nacionalnih entiteta. U takvim uvjetima, došlo je i do hrvatsko-bošnjačkog rata oko potencijalnih teritorija, a sukob se vodio na području Mostara i Srednje Bosne, dok su na drugim područjima bili zadržani odnosi suradnje. Nakon toga, hrvatski nacionalni interesi sastojali su se u očuvanju cjelovitosti teritorija na obali i njezinom zaleđu, dok su bošnjački nacionalni interesi bili usmjereni na stjecanje pristupa morskoj obali, kao prilici za stjecanje stupnja državne emancipacije i sigurnosti. Nedjeljivost neumske obale i teritorija te značaj tog područja za Hrvatsku i BiH utjecao je, pod utjecajem SAD-a, na dolaženje rješenja u smjeru Federacije BiH bez nominalnih nacionalnih entiteta i s regionalnom podjelom u kojem su mostarski i srednjobosanski kanton imali poseban status. Ukoliko dođe do odluke izgradnje Pelješkog mosta, od strane Hrvatske, odluka se može protumačiti kao jednostran potez, a taj potez će natjerati bošnjačku politiku na samostalno traženje pristupa obali te posljedično traženje proširenja morskog teritorija, na štetu Hrvatske, smatra Badžim (Badžim, 2015; 123-126). Već u početku uspostave samostalnih i slobodnih država te izgradnje novih odnosa, pojavili su se teritorijalni problemi između Hrvatske i BiH, posebno u području Neuma. Tako je pitanje teritorija u području Neuma, od samog početka pokazivalo da će stvarati probleme u budućim odnosima.

Po međunarodnome pravu, BiH ima more koje spada u skupinu zatvorenih mora pa svi brodovi moraju prolaziti hrvatskim morskim tjesnacima, a prolaz im je zajamčen pravom na neškodljiv prolaz (Rudolf, 2007; 117, u: Raos, 2013; 45). BiH ipak želi svojim tumačenjima priskrbiti pristup međunarodnim vodama. Nakon završetka rata, potpisivanja Daytonskog sporazuma na teritoriju BiH, Hrvatska i BiH potpisale su 1999. godine Ugovor o državnoj granici. Njime su bile definirane sve sporne točke, upitne demarkacijske kote na tisuću kilometara zajedničke granice, sporne točke na način da je BiH-a na poluotoku Kleku dodijeljen njezin vrh te Mali i Veliki Škoj, dok je na Uni određena granica niz maticu rijeke. Razgraničenje na moru ostavilo je Hrvatsku nezadovoljnom, dok je riječna granica na Uni stvorila problem za BiH, odnosno za entitet Republiku Srpsku. Kako ne postoje uvjeti za gradnju luke u području Neuma, BiH je priznato pravo korištenja luke Ploče, a najava izgradnje Pelješkog mosta i njegova visina, kojim

bi se povezao prekinuti hrvatski teritorij, BiH je dočekala kao prijetnju mogućnostima transportne komunikacije s međunarodnim vodama (Raos, 2013; 45-46).

Raos smatra kako je po pitanju Neuma na djelu sukob dvaju teritorijalnih imperativa. Oni nemaju samo geostratešku i ekonomsku dimenziju, već i simbolički značaj. Tako je hrvatski teritorijalni imperativ povezivanje između južnog dijela Dubrovačko-neretvanske županije i ostatka države. Teritorijalni diskontinuitet Hrvatskoj, ostavilo je naslijeđe Dubrovačke Republike koja je prodala Neum Osmanlijama kako bi stvorila tampon zonu prema mletačkoj Dalmaciji. Hrvatska rješenje diskontinuiteta vidi u gradnji Pelješkog mosta. S druge strane, BiH u području Neuma želi ostvariti dugoročne ciljeve stvaranju države u pomorsku državu. Službene kritike na gradnju Pelješkog mosta i razgraničenja na poluotoku Kleku, idu u smjeru proširenja morske jurisdikcije. Iako ne postoje mogućnosti za razvoj pomorstva niti gradnje luke, BiH bi se naglašavanjem statusa pomorske zemlje izvukla iz izolacije, ali i naglasila gospodarsku i političku neovisnost o Hrvatskoj. Isto tako, razgraničenje na Uni pokazuje teritorijalne imperitive. Za Hrvatsku je važan dvorac Zrinskih na Uni koji ima povijesno-kulturnu dimenziju, dok s druge strane, granica na Uni je važna za politiku eritorijalnosti Republike Srpske jer nerješavanjem tog pitanja, ona gradi percepciju o vlastitoj teritorijalnosti i elementima suvereniteta (Raos, 2013; 47-48). Osiguravanje granica i teritorijalne cjelovitosti uvijek je kroz povijest bilo, a i danas jest, primarni interes. To pokazuje i slučaj Hrvatske te BiH koje osiguranje teritorija smatraju važnim na svim razinama pa sukladno tomu pronalaze načine za koje smatraju da bi im najviše odgovarali. Obje države su samostalnost stekle teškim putem pa ne žele popuštati pred pritiskom druge države i svaki državni projekt druge države, napadaju. To pokazuje važnost problema i kompleksnost slučaja, ali bez zajedničkog dogovora, rješenje se neće pronaći.

Cvrtila tvrdi kako je geopolitički razvoj Hrvatske pokazao da na njezino geopolitičko ponašanje snažno utječe njezino okruženje. Geopolitički položaj uvijek je bio složen, na dodiru različitih etničkih, kulturnih, geografskih i političkih činitelja. Položaj je složen i zbog dodira triju kulturno-religijskih krugova te na njezin razvoj utjecaj ima njezino geografsko, kulturno-vjersko i povijesno-geopolitičko okruženje. Hrvatska s BiH dijeli granicu od oko 46% svih granica, a kvaliteta međudržavnih odnosa bitno djeluje na geostrategijsku osjetljivost granica. U hrvatskom slučaju, početkom 2000.-ih, 59% kopnenih granica odnosilo se na geopolitičko nestabilno susjedstvo (BiH i tadašnja SRJ). Zbog toga, Cvrtila naglašava kako Hrvatska treba djelovati na regionalnoj stabilnosti i to je mogla kroz tri inicijative koje proizlaze iz

geografskog, kulturno-vjerskog i povijesno-geopolitičkog regionalnog razvoja Hrvatske i jugoistoka Europe (Cvrtila, 2000; 167-172).

3. 1. Granica Hrvatske i BiH

Hrvatska dijeli granicu s BiH koja je duga 932 kilometara i to je najduža hrvatska granica s nekom od susjednih država te zbog toga predstavlja sigurnosni i strateški značaj. Djelomično se radi o riječnoj granici, na Savi i Uni, a djelomično o planinskom području Dinare. Razgraničenje je otežano zbog toga jer hrvatske stranke smatraju da BiH stavlja u nepovoljan položaj Hrvate koji tamo žive, a BiH umiješanost Hrvatske percipira u smislu ratnih zbivanja i ideji podjele BiH te pripojenju njenih dijelova Hrvatskoj. Iako je granica na Jadranu stečena iz Jugoslavije i sporazuma s Italijom, morska granica izaziva prijepore jer se radilo o međurepubličkoj, unutarnjoj granici koju u istoj državi nije bilo potrebno definirati, nije postao interes za to. BiH ima uzak dodir s morom, obalu u dužini od 21,2 kilometara, a vanjski dio obale 10 kilometara (Raos, 2013; 44-45).

Kada je u pitanju Jadransko more, u razdoblju geopolitičke tranzicije, nakon raspada bipolarizma i raspada komunizma, dogodile su se određene promjene. Naime, jugoslavenska obala bila je podijeljena na slovenski, bosanskohercegovački, crnogorski i najdulji, hrvatski dio, koja je naslijedila 85% jugoslavenske kopnene obalne crte i gotovo sve otoke (Klemenčić i Topalović., 2009; 314).

Za naš rad, važna je 1999. godina kada su Hrvatska i BiH sklopile sporazum o granici koji se odnosio i na morsku granicu. Ta granica je bila definirana kao crta sredine između kopna Hrvatske i BiH. Slijedom toga, kada je u pitanju maritimno razgraničenje, onda je ovo razgraničenje jedinstveni slučaj u zemljopisnom i geopolitičkom smislu te se u njemu ogleda važnost povijesti u oblikovanju političkog zemljovida (Klemenčić i Topalović, 2009; 320).

Uski izlaz na more kod Neuma, koji je dobila BiH, dovoljan je razlog da dobije i teritorijalno more, prema Konvenciji o pravu mora i običajima u međunarodnim odnosima. Ipak, u Neumu nije bilo potencijala za izgradnju bosanskohercegovačke luke pa se u pregovorima između dvije države razmatralo korištenje luke Ploče, u hrvatskom vlasništvu, ali koja je za BiH bila glavna izvozna i uvozna luka. Pitanje je bilo riješeno Washingtonskim sporazumom iz 1994. godine, ali nije bilo političke volje za njegovo postizanje i provedbu. Nakon postignutog sporazuma

1999. godine, iz Dubrovačke županije stigli su prigovori jer se prema sporazumu cijeli otok Klek nalazi u BiH, a sam vrh poluotoka, kao dio Dubrovačke Republike, trebao bi pripasti Hrvatskoj. Također, iako su dva otočića, uz poluotok, katastarski bili u sastavu Hrvatske, oni su pripali BiH. Takva situacija proizašla je iz činjenice da je morska granica bila određena kao crta sredine između hrvatskog poluotoka Pelješca i poluotoka Kleka, koji je pripao BiH, a s obzirom da su otočići bili bliže Kleku, nalazili su se unutar bosanskohercegovačkih voda. Nakon 2000. godine, kada je Hrvatska pokazala interes da izgradi 2,5 km dugačak most preko malostonskog zaljeva, BiH je izgradnju dovela u pitanje zbog navodne smetnje za plovidbu u Neumski zaljev, iako nisu postojali uvjeti za ulazak takvih brodova kojima bi most bio zapreka. Također, treba naglasiti kako je izgradnja mosta bila predviđena na mjestu koji nije u doseg prijemnog područja (Klemenčić i Topalović, 2009; 320). Iako je dobila značajan dio Jadranskog mora, teritoriji koji je odvojen u Neumu, ne odgovara Hrvatskoj zbog nemogućnosti stjecanja potpune teritorijalne cjelovitosti, a najmanje odgovara Dubrovačko-neretvanskoj županiji i njezinim stanovnicima. Naime, pristup županiji i Dubrovniku zahtjeva prolaz kroz BiH, što usporava putovanje, protok dobara, usluga i ljudi, a to ne pridonosi gospodarskom razvitku. Zbog toga, Hrvatskoj je iznimno važno pronaći rješenje da spoji prekinuti teritorij kako bi osigurala teritorijalnu cjelovitost i ravnomjeran regionalni razvoj.

4. Područje Neuma i značenje Pelješkog mosta za Hrvatsku

Kontinuitet hrvatskog teritorija prekinut je u području Neuma u širini od oko 14 kilometara. Zbog toga, ovo područje strateški je izazov za Hrvatsku jer se želi osigurati prometna povezanost razdijeljenog hrvatskog teritorija, ali i bolje prilike za razvitak tih dijelova teritorija. Badžim tvrdi da se prometna povezanost može postići gradnjom Pelješkog mosta, ali i koridorom u zaleđu Neuma. No, koridor bi bio kvalitetnije rješenje jer bi bio osiguran dugoročnim međudržavnim ugovorom što bi jamčilo stabilnu i pouzdanu funkciju prometnice kada bi i prolazila samo državnim teritorijem. S druge strane, Pelješki most bi funkcionirao jedino u zategnutim odnosima između Hrvatske i BiH, ali niti to ne bi pružilo velika jamstva kao i to da je most podložan meteorološkim oscilacijama pa bi se moglo dogoditi da uslijed naleta bure i ostalih vjetrova bude zatvoren za promet, što bi stvorilo dodatne probleme. Važno je osigurati i normalno funkcioniranje ove cjeline, koje čini Neum s ostalim dijelovima hrvatskog teritorija jer izgradnja luke na Neumu, pod bosanskim suverenitetom bi ugrozili turističku i marikulturnu koncepciju Hrvatske. S druge strane, teritorijalni diskonuitet Hrvatske u neumskom pojasu, Dubrovnik i dubrovačko primorje, mogli bi postati izloženi poslovičnom srpskom geopolitičkom utjecaju (Badžim, 2015, 121). U trenutku pisanja ovog rada, započeo je projekt gradnje mosta, a ono je u BiH izazvalo snažnu reakciju i otpor. No, kada most ne bi jamčio prolazak u zimskim mjesecima, postavlja se pitanje bi li se stvorili dodatni problemi za Hrvatsku te je li Hrvatska zaista pronašla najbolje rješenje, kada je ono doneseno bez suglasnosti BiH. Budući da Hrvatska, po tvrdnjama BiH, nije dobila njihovo odobrenje, može se postaviti i pitanje, hoće li Hrvatska u budućnosti snositi sankcije europske i međunarodne zajednice.

Godine 1999. predsjednik Hrvatske, Franjo Tuđman, i predsjednik BiH, Alija Izetbegović su potpisali Ugovor o državnoj granici između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, iako niti jedna država nije ratificirala sporazum tada. U Hrvatskoj je postojala struja koja je osporavala pravo BiH na vrh poluotoka Kleka i dva otočića uz sam poluotok, kako je predviđeno sporazumom. Godine 1998. Tuđman i Izetbegović su potpisali Sporazum o slobodnom tranzitu preko teritorija Republike Hrvatske u i iz luke Ploče i preko teritorija Bosne i Hercegovine u Neumu. Iako Sporazum Hrvatska nije ratificirala, BiH 2001. godine, jest. Isto tako, Sporazumom je predviđeno recipročno pravo prolaska kroz teritorije dviju država, ali dokument nikada nije zaživio (Kulović, 2016; 18-19). Iako je krajem 90-ih potpisivanje dvaju sporazuma bio dobar korak u uređenje odnosa oko problema Neuma, sporazumi nisu značajno

zaživjeli zbog političke indiferentnosti, a posebno s hrvatske strane koja nije ratificirala Sporazum iz 1998. godine, što se svakako odrazilo na buduće rješavanje problema.

Po pitanju ugovora o razgraničenju, Rudolf smatra da je Hrvatska loše postupala, a Hrvatski sabor je trebao ratificirati ugovor iz 1999. godine. Također, granica u Malostonskome zaljevu je loše povučena, ali se ona ne može promijeniti bez suglasnosti BiH. Smatra kako se hrvatskoj javnosti mora objasniti što se dogodilo jer prema gledištima hrvatskih stručnjaka morska granica u zaljevu se ne poklapa s morskom granicom u vrijeme raspada Jugoslavije, a ako je stajalište hrvatskih stručnjaka točno, onda je naručeno načelo *uti possidetis iuris*. Isto tako, treba trajno riješiti pitanje upotrebe luke Ploče i ceste Ploče – Dubrovnik, postavljati policijske i carinske postaje samo na cestama koje vode u unutrašnjost BiH (Rudolf, 2011; 232).

Badžim smatra da, kada je u pitanju gradnja Pelješkog mosta, s hrvatske strane nije se dovoljno razmatrao utjecaj na njene geopolitičke i strateško-sigurnosne interese. Naime, Hrvatska ima interes da razvoj odnosa u Neumu budu u skladu s njenim legitimnim interesima jer geopolitički strateško-sigurnosni aspekt proizlazi iz činjenice da je teritorij Hrvatske u Neumu prekinut u svom kontinuitetu ili cjelovitosti. Izgradnjom mosta povezao bi se prekinuti hrvatski teritorij, ali bi se istodobno prometno zaobišao Neum i smanjio hrvatski utjecaj u tom području. Isto tako, u Neumu živi autohtona i većinska hrvatska zajednica, a izgradnja mosta vodi zaobilaznju te zajednice i slabljenju veza. Treba spomenuti kako sporazum iz 1998. godine kojim se tranzit kroz Neum za potrebe Hrvatske regulira u paketu s tranzitom kroz teritorij Hrvatske i korištenjem luke u Pločama za potrebe BiH, nije ratificiran, što se može gledati kao odustajanje od Sporazuma. S druge, bosanske strane, to bi dovelo do traženja novih rješenja, a posebno do gradnje luke na poluotoku Kleku pod njezinim suverenitetom. Na taj način došlo bi do velike gospodarske štete luke u Pločama, a kako bi za bosansku luku trebalo veće more, BiH bi mogla tražiti proširenje morskog dijela teritorija, što je direktna ugroženost hrvatskog teritorija. Stoga, prema Badžimu, Hrvatska bi, s gledišta geopolitičkih i strateško-sigurnosnih interesa, trebala u suradnji s BiH, pronaći rješenja koja će dovesti do povezivanja prekinutog hrvatskog teritorija te urediti odnose s BiH s korištenjem luke Ploče i drugih hrvatskih luka za potrebe BiH (Badžim, 2015; 120-123). Ipak, Vlada RH, na čelu s Andrejem Plenkovićem, potpisala je povijesni ugovor o gradnji mosta, a sama izgradnja je također započela. To je naravno izazvalo oštru reakciju bosanskohercegovačkog vrha, a došlo je i do prijetnja tužbama pred međunarodnom zajednicom.

Prema Konvenciji o pravu mora, Hrvatska ne smije ograničavati ili ometati plovidbu stranih brodova na putu do akvatorija BiH i iz njega do otvorenog mora. Isto tako, brodovi u prolasku moraju poštovati hrvatske propise. S druge strane, za gradnju mosta, potrebna je privola BiH, ali ona ne smije taj svoj položaj zlouporabiti, postavljati nerazumne uvjete ili odbijati *bona fide* pregovore.

Godine 2006. nastavljani su pregovori o visini mosta, a zajednička ekspertna skupina složila se da je prihvatljiva visina mosta 55 metara jer omogućava neškodljiv prolazak (Rudolf, 2007; 120-121). Hrvatska je ove, 2018. godine, potpisala ugovor o gradnji mosta i to je prvi takav realizirani ugovor koji je od strateške važnosti te je i dogovorena visina od 55 metara.

Godine 2005. Hrvatska je BiH uputila Informaciju o mostu, Idejni projekt mosta, Studiju o utjecaju na okoliš i Ocjenu navigacijskih uvjeta i uvjeta sigurnosti plovidbe u području Neumskog zaljeva. S pravnog gledišta, bilo je prikazano da most neće ometati neškodljiv prolazak u unutrašnje morske vode i teritorijalno more BiH. Hrvatska je tvrdila da most neće ograničavati prolazak brodova čija se veličina može razumno predvidjeti. Isto tako, hrvatska predviđanja su bila da izgradnja luke u Neumu, nije realna zbog turističkog razvitka tog kraja. Isto tako, kazali su kako boravak, sidrenje i plovidba brodova Neretvanskim kanalom do područja neposredno ispred luke Ploče nisu ugroženi pa za to područje nema ograničenja u pogledu veličine ili vrste brodova. Također, da za područje zapadno od mjesta namjeravane gradnje mosta, sigurnost i uvjeti plovidbe zadovoljavajući su za brodove do dužine 200 metara, a za veće treba uvesti dodatne mjere opreza. Isto tako, istaknuto je da bi trebalo i zabraniti ili ograničiti pristup brodovima koji prevoze opasne ili štetne tvari i one koji prevoze gorivo koje bi moglo naštetiti okolišu (Rudolf, 2007, 118-119).

4. 1. Izgradnja Pelješkog mosta

U razdoblju od 1997. do 2000. godine dubrovačko-neretvanski župan Ivan Šprlje iznio je ideju o izgradnji Pelješkog mosta, što je ubrzo prihvatio i HDZ, a 2000. godine most ulazi u prostorni plan županije. Godine 2003. tijekom kampanje na parlamentarnim izborima, tadašnji predsjednik HDZ-a, Ivo Sanader govorio je o mostu, a nakon pobjede počinje realizacija projekta koji je vodio arhitekt Jure Radić. Prvi radovi započeli su 2005. godine, a drugi početak radova 2007. godine, a oba svečana trenutka otvorio je Ivo Sanader. Nakon pobjede Kukuriku koalicije na parlamentarnim izborima, 2011. godine, nova Vlada odustaje od izgradnje mosta, a Hrvatske ceste su raskinule ugovore o gradnji mosta s domaćim građevinskim tvrtkama, a

Vlada se odlučuje za koridor kroz Neum. Ipak, 2013. godine predstudija dala je prednost mostu u odnosu na sva rješenja (Bohutinski, 2014).

Kako smo spomenuli prvi počeci radova započeli su 2005. godine. Naime, iste godine premijer Ivo Sanader, zajedno s ministrom Božidarom Kalmetom i potpredsjednikom Sabora Lukom Bebićem je označio početak pripremnih radova mosta. Isto tako, obećao je da će se most početi graditi 2006. godine i da će radovi trajati 18 mjeseci. No, dvije godine kasnije, Ivo Sanader je ponovno otvorio radove na izgradnji mosta, ali za razliku od 2005. godine, postojao je projekt, bio je raspisan natječaj. Posao izgradnje mosta dobio je konzorcij građevinskih tvrtki Viadukt, Konstruktor i Hidroelektra Niskogradnja za 1,9 milijardi kuna. No, novaca za gradnju nije bilo, a pokazalo se i da spomenute građevinske tvrtke nisu bile tehnički spremne. Ivo Sanader osvojio je parlamentarne izbore 2007. godine, a izgradnja mosta nije se pomaknula s mrtve točke. Ipak, službene vijesti iz Vlade bile su kako se radi punom parom, a 2009. godine, Ivo Sanader obišao je gradilište i rekao kako je zadovoljan napravljenim, ali se nije imalo što za vidjeti. Iste godine, dao je ostavku na mjestu premijera. Godine 2010. radovi su u potpunosti obustavljeni, a utvrđeno je kako je izvedeno samo tri posto radova. Nova premijerka, Jadranka Kosor, revidirala je projekt, nije udovoljila zahtjevu građevinaru za povećanje cijena, ali je promijenila rokove do 2017. godine i rekla da izgradnja ide dalje (Pajić, 2018).

Godine 2011., pobjedom Kukuriku koalicije, Zoran Milanović je postao premijer i zauzeo stav da se most neće graditi jer je preskup, nepotreban i neracionalan. Razmišljalo se o trasi autoceste kroz BiH, ali ipak odluka je pala na cestovni koridor kroz Neum kao poveznica između dva dijela Hrvatske. Godinu dana kasnije, 2012., raskinut je ugovor za gradnju iz doba Sanadera. Nakon toga, u razdoblju 2013. do 2014. godine izrađena je predstudija koja je analizirala moguća rješenja prolaska kroz Neum i most je bio najbolje rješenje. Kako je 2013. godine Hrvatska postala 28. članicom Europske Unije, Pelješki most više ne bi povezivao hrvatski, već europski teritorij. Zbog toga, uslijedila je studija isplativosti koja je bila proslijeđena Europskoj komisiji kako bi se dobilo sufinanciranje gradnje mosta iz europskih fondova, što je značilo promjenu stava SDP-a u smjeru ako će EU platiti most, on će biti izgrađen. Godine 2015., uslijed kampanje za parlamentarne izbore, Zoran Milanović je rekao kako je Pelješki most neupitan i kako je na raspolaganju 330 milijuna eura iz europskih fondova. Ipak, izgubio je na izborima, a novi, privremeni premijer postao je Tihomir Orešković, a sama plan o mostu ostao je nepromijenjen. Godine 2016., na prijevremenim izborima pobijedio je Andrej Plenković i HDZ, a ministar prometa ostao je Oleg Butković, koji je najavio izgradnju mosta u drugoj

polovini 2017. godine, ali i ovaj plan je izostao. Godine 2017. raspisan je natječaj za gradnju i evaluaciju ponuda čak četiri mjeseca, a u najužem izboru si bili Kinezi, Austrijanci i talijansko-turski konzorcij. U siječnju 2018. godine, Hrvatske ceste su objavile kako je najpovoljnija kineska tvrtka „China Road and Bridge Corporation“ s ponudom od 2,08 milijardi kuna bez PDV-a (Pajić, 2018).

Ove godine, 25. travnja, potpisan je ugovor o izgradnji Pelješkog mosta između Hrvatskih cesta i „China Road and Bridge Corporation“. Također, potpisan je i ugovor za nadzor gradnje sa zajednicom ponuditelja, a to su Institut IGH, Centar za organizaciju građenja i Invest inženjering, a Europska komisija odlučila je sufinancirati projekt s 85 posto nepovratnih sredstava (Halar, 2018).

Nakon potpisivanja ugovora, iz ureda predsjedatelja Predsjedništva BiH, na čelu s Bakrom Izetbegovićem, stigla je izjava u kojoj stoji kako se vlast BiH protivi gradnji mosta prije rješavanja graničnog pitanja. Isto tako, naznačeno je kako je Predsjedništvo BiH 2007. godine usvojilo zaključak i zatražilo od Hrvatske zaustavljanje gradnje Pelješkog mosta dok se ne riješi pitanje identifikacije morske granične crte i pristupa BiH otvorenome moru, što joj pripada Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravu mora. U izjavi je navedeno da su hrvatske vlasti o ovom problemu više puta, službeno obaviještene, da su 2017. godine, dobile pismo Europske komisije u kojem su upozorene da se prije početka gradnje mosta mora riješiti spor s BiH. Najveća stranka BiH, Stranka demokratske akcije (SDA) također je ocijenila neprihvatljivim potpisivanje ugovora te da gradnja mosta ne može ići na štetu integriteta i suvereniteta BiH. Isto tako, pozvali su Europsku komisiju da se uključi u rješavanje problema. S druge strane, hrvatski premijer, Andrej Plenković, smatrao je da je Pelješki most projekt kojim Hrvatske postaje jedinstvena (Hina, 2018).

Tri mjeseca nakon što je u Dubrovniku potpisan ugovor o gradnji Pelješkog mosta, vrijednog 280 milijuna eura, napokon 30. srpnja započela službena gradnja. Most dužine 2440 metara, širine 23, 6 metara i visine 55 metara, službeno je započet 30. srpnja 2018. godine (Vuković, 2018).

Nakon što je započela gradnja mosta, istog dana se oglasio Predsjedatelj Predsjedništva BiH, istaknuvši kako je početak gradnje „flagrantno kršenje suvereniteta“ BiH te kako će poduzeti mjere protiv Hrvatske pred međunarodnim institucijama. Istaknuo je kako je Hrvatska ignorirala protivljenje BiH, prekršila odredbe Konvencije UN-a o pravu mora te ugrožava pravo

pristupu moru BiH. Također, optužio je Hrvatsku kako 12 godina izbjegava postići dogovor s BiH o razgraničenju koji mora prethoditi ostvarivanju prava Hrvatske da poveže svoj teritorij. Izetbegović je istaknuo kako je Hrvatska netočno izvijestila Europsku komisiju da oko projekta nema prijedora, pri kandidiranju za sufinanciranje projekta iz europskih fondova (Hina, 2018)

Vidljivo je da su u hrvatskoj politici neki političari, koristili pitanje izgradnje mosta, kako bi dobili podršku birača na izborima, no stvarni interes je često izostajao. Nije bilo dovoljno novaca na raspolaganju, dovoljno provedenih studija i slično. Kako je dolazila nova vlada, tako su potencijalni radovi na mostu bili započeti ili obustavljeni.

5. Bošnjačko-hercegovački interesi i Pelješki most

Već smo utvrdili da BiH ima jedan izlazak na more, u zaljevu Neum-Klek, gdje ostvaruje morsku granicu s Hrvatskom. Obalna linija polazi od točke gdje se kopnena granica s Hrvatskom dodiruje s niskom vodom mora, na sjeverozapadu i prati kopnenu obalnu crtu po nultoj izobati, prema Neumu, do jugoistoka i uvale Jazine te je to dio kopnene granice. Poluotočna morska granica od sjeverozapada do rta Rep Kleka do druge strane Kleka prema jugoistoku i do Stražice gdje je granica s Hrvatskom u kanalu Malog Stona. Ukupna dužina obalne linije iznosi oko 24,2 kilometara, od toga je kopnena 8,8 kilometara, a poluotočna 15,4 kilometara, dok je dužina neumskog kanala 7,7 kilometara, maksimalne širine 3,3 kilometara, a prosječne 1,1 kilometra, dok je dubina 22,6 metara. Isto tako, BiH raspolaže i pravo na unutrašnje more u kanalu Malog Stona, između Kleka i Pelješca te dvama manjim otocima, Mali i Veliki. Spahić smatra kako bi izgradnja Pelješkog mosta predstavljala liniju koja bi bila suprotna Konvenciji o pravu na otvoreno more, dodirivao teritorijalne vode koje pridaju BiH, predstavljao faktor koji se ne bi mogao zaobići u pregovorima razgraničenja mora s Hrvatskom, utjecao na degradaciju turističke namjene Neuma i njegovog primorja. Isto tako smatra da se pitanje oko Neuma i razgraničenja mora temeljiti na mišljenjima struke i međunarodnog prava, a ako to ne bi bilo moguće onda tužbom pred međunarodnim sudovima (Spahić, 2017; 18-19).

Stajališta BiH, u vezi gradnje mosta, bile su izražene u stajalištima Ekspertne skupine imenovane od ministra komunikacija i transporta. U svojem mišljenju, skupina je navela da su imali u vidu odredbe Konvencije o pravu mora iz 1982. godine te Sporazuma između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske iz 2003. godine, koji je bio u obje države ratificiran. Istaknuli su, da su se prema Sporazumu, obje države obvezale da neće obavljati nikakve investicijske radnje ili bilo što drugo što bi utjecalo na životne i radne uvjete na stanovništvo neke od države. BiH-a je iskazala i stajalište da je razmatrala dodjeljivanje koncesije za gradnju marine sa stotinu brodskih vezova. Po njima je i gradnja luke u Neumskom zaljevu moguća, a Građevinski fakultet, Institut za hidrotehniku, iz Sarajeva, iskazao da je hrvatska studija o utjecaju na okoliš gradnje mosta, nepotpuna i nejasna. Zaključili su da će most ograničiti pravo na neškodljiv prolazak, a ne postoji alternativni plovni put u i iz zaljeva Neuma-Klek do otvorenog mora. Na kraju, skupina je došla do više zaključaka. Prvo, ako bi Hrvatska gradila most, mora osigurati neškodljiv prolazak za vrijeme gradnje i nakon njega, drugo, po pitanju okoliša, predlaže se suradnja s bosanskohercegovačkim stručnjacima i treće, kada je u pitanju

radnja mosta, predlažu se pregovori za pronalaženje zajedničkog rješenja (Rudolf, 2007; 119-120).

Bosanska nacionalna strategija pristupa otvorenom moru, a na štetu Hrvatske, može se vidjeti iz izjava i publikacija brojnih bosanskohercegovačkih autora, ali i u djelovanjima vlasti. Za izgradnju luke na otoku Kleku nije sporna dubina mora, već prostori ispred luke koji nije dovoljan za usidrenje brodova te bi izgradnja luke od strane BiH zahtijevala proširenje do otvorenog mora, što bi u Hrvatskoj izazvalo snažne napetosti. Problemi koji se javljaju uz izgradnju luke vezani su i za ekološke probleme jer se do crte razgraničenja s BiH prostire Malostonski zaljev s hrvatske strane koji je zaštićen i gradnja luke ugrozila bi taj ekosustav, ali i uzgoj školjaka u Hrvatskoj te do slabljenja razvoja turizma i marikulture u dijelu Neuma, pri čemu je i sam Neum protiv izgradnje luke. Zbog svega navedenog, ali i ugrožavanja geopolitičkih i strateško-sigurnosnih implikacija Hrvatske, vitalni interes za obje strane bio bi osigurati pristup moru BiH preko hrvatskih luka, prvo Ploča, ali i drugih koji gravitiraju BiH, smatra Badžim (Badžim, 2015; 126-127).

5. 1. BiH kao obalna država kroz povijest

BiH je obalna država s izlazom na Jadransko more i svojim državnim područjem presijeca hrvatski kopneni teritorij te izlaze na more u području Neuma i poluotoka Kleka. Njezin izlazak na more vuče korijene iz 1718. godine kada je Dubrovačka Republika dala Turskoj grad Neum kako bi stvorila tampon zonu prema Mletačkoj Republici. Na isti način je Turska dobila izlaz na more Bokokotorskom zaljevu. BiH je na dva mjesta dobila izlaz na more, a Dubrovnik je bio razdvojen od Mletačke Republike. Ti „turski koridori“ ostali su međudržavna granica do austro-ugarske okupacije BiH, 1878. godine. Potpuno su nestali stvaranjem banovina u Kraljevini Jugoslaviji 1929. i 1931. te Banovine Hrvatske 1939. godine. Od 1941. do 1945. BiH je bila uklopljena u područje Nezavisne Države Hrvatske, kao i njen izlaz na more kod Neuma. Nakon Drugog svjetskog rata, između Hrvatske i BiH povučena je stara granica, a područje Neuma – Klek ostalo je u BiH, dok je izlaz u Bokokotorskom zaljevu pripao Crnoj Gori. Nakon raspada Jugoslavije početkom 90-ih, na osnovi načela *uti possidetis*, BiH je suverena u kopnenome pojasu kojim izbija na more u području Neuma – Kleka. No, kako granice u Jugoslaviji granice nisu bile utvrđene na državnoj razini trebalo je utvrditi granicu između dvije države. Granica je specifična jer unutrašnje morske vode i teritorijalno more BiH graniči s unutrašnjim morskim vodama Hrvatske. Obje države vezane su Ženevskom

konvencijom o teritorijalnome moru i vanjskom pojasu te Konvencijom UN-a o pravu mora, ali u njima nema pravila o razgraničenju unutrašnjih morskih voda i teritorijalnoga mora pa je primijenjena bila odredba o razgraničenju teritorijalnih mora primjenom načela crte sredine. Godine 1999., dvije države, potpisale su, u Sarajevu, Ugovor o državnoj granici koji su razgraničeni i morski prostori dviju država, ali ga Hrvatska nije ratificirala. Ovakva razgraničena morska granica, Ugovorom iz 1999. godine, je rijetkost jer su razgraničene unutrašnje morske vode Hrvatske s teritorijalnim morem BiH te unutrašnje morske vode dviju država (Rudolf, 2007; 115-117).

Između otvorenog mora i unutrašnjih morskih voda BiH te otvorenog mora, nalaze se Neretvanski i Korčulanski kanal koji su pod režimom unutrašnjih morskih voda Hrvatske. Tako, da bi brod koji bi plovio iz unutrašnjih voda BiH do otvorenog mora, još uvijek bi bio u unutrašnjim morskim vodama Hrvatske pa u gospodarskom pojasu. No, kako je BiH obalna država, ova dva kanal služe međunarodnoj plovidbi te u njima vlada režim neškodljivog prolaska. Ipak, kada je Hrvatska objavila ideju gradnje mosta, dužine 2300 m i visine 35 metara, BiH je tvrdila da se visinom mosta ograničava pravo neškodljivog prolaska od otvorenog mora do teritorijalnog mora i unutrašnjih voda i obratno, smatra Rudolf (Rudolf, 2007; 117-118).

6. Hrvatska politika prema BiH nakon raspada SFRJ-a

Nakon raspada Jugoslavije i uslijed priznavanja statusa samostalne Hrvatske, SAD je nešto kasnije priznao Hrvatsku, od ostalih država. Naime, kako bi Sjedinjene Američke Države priznale Hrvatsku, ona je prvo morala priznati Bosnu i Hercegovinu, što je i učinjeno 7. travnja 1991. godine. Istog dana, SAD je priznao Hrvatsku, ali i Sloveniju i BiH. Sve tri države, bile su primljene u Ujedinjene narode 22. svibnja 1991. godine te je dužnost svake države, na temelju članka 2. točke 4. Povelje, bila da se suzdržava od prijetnje ili uporabe sile protiv teritorijalne cjelovitosti ili političke neovisnosti bilo koje države. Svako suprotno ponašanje, okarakterizirano je kao grubo kršenje obveza iz Povelje i prijete sankcije koje Vijeće sigurnosti može nametnuti na temelju Glave VII. Povelje. Prvi hrvatski predsjednik, Franjo Tuđman, vodio je državnu, ali i stranačku politiku. Nije se suzdržavao da i stranim predstavnicima, izloži svoje planove o BiH kao državi koja se nakon raspada Jugoslavije, ne može održati u postojećim granicama. Njegovi sugovornici bili su užasnuti stavovima da načela Arbitražne komisije nisu primjenjiva na BiH jer ona nije država „matičnog naroda“, nego umjetna tvorevina. Smatrao je da je BiH turska kolonijalna tvorevina, koju su obnovili komunisti. Isto tako, stvarao je svoje *ad hoc* kriterije o tzv. „matičnom narodu“ kao uvjetu za postojanje nove države (Degan, 2005; 43-44).

Dakle, u politici Tuđmana i HDZ-a mogle su se očitati dvije opcije. Prva, je bila spomenuta državna, koja je bila za BiH kao cjelovitu državu, u njezinim postojećim granicama te je prihvaćala da je segment hrvatskog nacionalnog korpusa integralni dio BiH. Druga opcija bila je nacionalistička i bila je protiv BiH kao cjelovite države, zagovarala je „hrvatsko-srpsku“ nagodbu, diobom BiH kao umjetne. Prva, državna opcija, prevladavala je od 1990. do 1992. godine, tijekom osamostaljenja Hrvatske i obrambenog rata, a vrhunac je doživjela prilikom podrške Hrvatima u BiH da se izjasne za „suverenu i neovisnu BiH“, na referendumu 1992. godine. Hrvatska je priznala BiH, a u agresiji na istu, bila među organizatorima obrambenih snaga. Nakon toga, druga opcija prevladala je formiranjem „Hrvatske republike Herceg-Bosne“, 28. kolovoza 1992. godine, koja je imala teritorij i vojsku. Tako se HDZ opredijelio za cijepanje BiH, a to je preobrazilo dotadašnji obrambeni rat za obranu Hrvatske i BiH u intervenciju protiv BiH. Učinci ovakve nacionalističke politike nisu bili dobri. Naime, samoproglašena republika pokazala se nesposobnom zaštititi interese hrvatskog naroda u susjednoj državi te je postalo očito da bez konstituiranja BiH kao suverene države, onemogućuje proces konstituiranja hrvatske države kao suverene koja je sposobna svoju vlast

ograničiti na narod unutar svojih granica (Lalović, 2000; 200-201). Želje i interese tadašnje Hrvatske i Franje Tuđmana da formiraju Hrvatsku republiku Herceg-Bosnu, možemo na neki način usporediti sa željom srpskog naroda u BiH koji su 1992. godine osnovali Republiku srpskog naroda Bosne i Hercegovine.

Degan smatra da srpski predsjednik Slobodan Milošević pa tako niti Franjo Tuđman, nisu imali pravo smatrati da Muslimani u BiH nisu narod i jedna od nacija u toj državi. Takva kriva politika, vodila je izgubljenim bitkama, BiH se održala u postojećim granicama, nije uspjela njezina podjela ni likvidacija kao države. Točnije, vodila se politika neuspjelih teritorijalnih uvećanja, u navodnom interesu dijelova vlastita naroda, a broj Hrvata u BiH sveo se na nešto više od polovice u odnosu na onaj broj 1991. godine (Degan, 2005; 44).

Temelj državnosti BiH postavljen je za vrijeme Drugoga svjetskog rata. Osnovni razlog formiranja BiH bio je u tome da bude tampon zona između Srbije i Hrvatske te utječe na stabilizaciju srpsko-hrvatskih odnosa. No, da bi se spriječili konflikti u BiH, između Hrvatske i Srbije, muslimanska zajednica bila je izložena utjecaju hrvatskih i srpskih nacionalnih tendencija, u cilju da svaka od strana osigura većinu u BiH, a to je pogodovalo sukobu pa je partija usmjerila muslimansku zajednicu prema samostalnom nacionalnom razvitku. Drugo, sprječavanje etničkih sukoba i konflikata se očitovalo i u političko-pravnoj definiciji BiH kao tvorevine svakog od njena tri naroda. Ipak, nikada u BiH nije bilo uređeno unutrašnje stanje kako bi ona mogla funkcionirati kao država triju naroda. Tako, 1991. godine, srpska strana zahtijeva dvije trećine teritorija BiH i protivi se njenom osamostaljenju, dok Hrvatska zauzima poziciju kojom se zalaže za neovisnost BiH i konfederativno uređenje države konstituirane od tri nacionalne jedinice, ipak tražila je gotovo jednu trećinu teritorija BiH. Na kraju, BiH se zalagala za neovisnost i unitarno uređenje, a političko-pravni identitet bi proizlazio iz suverenosti bosansko-hercegovačkih naroda kao skupa građana, a to bi vodilo gubljenju identitetu dvaju naroda. Na temelju svega, otvaran je prostor da BiH preuzme ulogu koja je bila suprotna očekivanju njezinog utemeljenja (Mrduljaš, 2011; 523-529).

Washintonkim sporazumom iz 1994. godine, hrvatski i bošnjački politički predstavnici su formirali Federaciju BiH, a njen je nastanak neuspješni rezultat tadašnje hrvatske politike usmjerene na uspostavu hrvatske jedinice unutar konfederativne BiH. Tako, sukladno načinu formiranja, koji je polazio od etničke suverenosti Hrvata i Muslimana, te svom, početnom određenju, FBiH je imala biti okvirom unutar kojeg će biti reguliran hrvatski i muslimanski

status u BiH te odnos između dvaju naroda. Značenje etničke suverenosti nije bilo konkretizirano u nekom obliku njene teritorijalizacije već prihvaćanjem rješenja konsocijacijske demokracije. Hrvati i Bošnjaci su zadržali svoje vojne formacije, HVO i Armiju BiH te kontrolu nad njima. Tako je, prilikom uspostave BiH u njen su ustroj bili ugrađeni mehanizmi koji su Hrvatima osiguravali politički subjektivizam pa se BiH mogla doživljavati kao hrvatsko-muslimanski entitet. Ipak, nakon što je međunarodna zajednica stekla snažnu ulogu u BiH, započeo je snažan aranžman prema unitarizaciji te je taj proces imao snažne utjecaje na Hrvate u Bosni jer oni nisu uspjeli steći inozemne zaštitnike, bili su malobrojniji od Muslimana, a politički subjektivitet nije imao podlogu u teritorijalnoj podlozi. Sukladno tome, Hrvati imaju status konstitutivnog naroda u BiH i institucionalne pozicije koje bi im trebale osigurati zaštitu tih pozicija, ali značenje tih pozicija je bilo narušeno. To se očitava u tome da Muslimani imaju mogućnosti birati relevantne hrvatske političke zastupnike te imaju snažan utjecaj pri određivanju je li neko pitanje od nacionalnog interesa za Hrvate u BiH ili ne. Tako Mrduljaš smatra da će, ako se nastave takvi politički tokovi, značenje BiH kao hrvatskog entiteta, biti izbrisano te da će ona u potpunosti biti svedena na razinu muslimanske/bošnjačke nacionalne tvorevine (Mrduljaš, 2011; 529-523).

7. Promjene u BiH koje mogu utjecati na Hrvatsku

Gledano s pozicije Hrvatske, BiH kao politička tvorevina srpsko-muslimansko/bošnjačkih naroda, bila bi politička katastrofa. Povijesno, Hrvati su imali značajnu ulogu na prostoru BiH, sudjelovali su u njezinom stvaranju, imali ulogu konstitutivnog naroda, a uz obranu dvije trećine vlastitog etničkog prostora, obranili su četvrtinu bosansko-hercegovačkog teritorija. Ipak, kroz godine bili su sustavno degradirani, a s geopolitičkog aspekta transformacija BiH u srpsko-muslimansko/bošnjačku tvorevinu bila bi prijetnja stabilnosti i sigurnosti Hrvatske, točnije Dalmacije i moglo bi se govoriti o potpunom slomu hrvatske regionalno-sigurnosne politike. Sukladno svemu tome, jedina politika kojoj bi se Hrvatska morala okrenuti jest pružanje podrške procesima usmjerenima na afirmaciju hrvatskog subjektiviteta u FBiH, a time i u BiH. Afirmacija bi pridonijela stabilizaciji u BiH, a to bi doprinijelo jačanju hrvatskog utjecaja unutar nje te tome da u zaleđu Dalmacije, u sklopu FBiH, bude hrvatska federalna jedinica. To je važno jer u slučaju destruktivnog razvoja odnosa u BiH, došlo bi do negativnih refleksija na hrvatski državni teritorij. Održavanje cjelovitosti i opstojnosti BiH, od strateškog je interesa za Hrvatsku jer se sprječava integracija Republike Srpske u Srbiju te se smanjuje njezin utjecaj u BiH te antihrvatski politički razvoj unutar muslimansko bosansko-hercegovačke komponente. Isto tako, osigurava se komunikacija između teritorijalno disperziranih dijelova hrvatskog naroda unutar BiH (Mrduljaš, 2011; 538).

BiH je prostor snažne političke dinamike u sferi nacionalno-interesnih kategorija i međusobnih suprotnih interesa i to je stavlja u poziciju nestabilne države. Također, politički razvoj vodi tome da BiH postane srpsko-muslimanska/bošnjačka tvorevina, pri čemu bi nestao hrvatski politički utjecaj u BiH i doveo bi do iseljavanja Hrvata s teritorija BiH, ako Hrvati ne iskoriste potencijal da ne budu isključeni. Mrduljaš se pita na koji bi način srpsko-muslimansko/bošnjačka tvorevina mogla utjecati na Dalmaciju, a samim time i na Hrvatsku, obraćajući pozornost da bi Dalmacija u potpunosti graničila muslimansko/bošnjačkim entitetom. Predviđa nekoliko scenarija. Prvo, zbog međunarodnog pritiska BiH opstaje, ali se nastavlja srpsko-muslimansko/bošnjačka politika suprotstavljanja pri čemu ostaje zapravo nestabilna država. Drugo, s obzirom da s vremenom slabi utjecaj međunarodne zajednice, BiH se može raspasti po entitetskim linijama i te Republika Srpska i BiH postaju samostalnim državama, a u zaleđu Dalmacije se etablira muslimansko/bosanska država, dok se može očekivati da će Republika Srpska postati dio Srbije. Treće, BiH može postati stabilnom državom i uz međunarodnu zajednicu pronaći nadentitetske interese i osigurati opstojnost BiH. Četvrto, BiH može opstati

kao muslimansko/bošnjačka država i bez utjecaja međunarodne zajednice, zbog snažnog angažmana između BiH i Srbije. Peto, moguće je da, uz međunarodno posredovanje, muslimansko/bošnjačka strana uspije u destrukciji Republike Srpske što bi dovelo do srpskog iseljavanja, a sjeverno od Dalmacije bi nastala etničko homogena muslimansko/bošnjačka tvorevina. Šesti scenarij govori o moguće srpsko-muslimansko/bošnjačkom ratnog sukobu pri čemu BiH pobjeđuje i sjeverno od Dalmacije se javlja tvorevina isto kao i u petom scenariju. I na kraju, prema sedmom scenariju, mogući je srpsko-muslimansko/bošnjački sukob pri čemu srpska strana pobjeđuje te se BiH uklapa u srpski utjecaj i protezanja do same Dalmacije (Mrduljaš; 2011; 534-535).

Također, strateški je interes Hrvatske da osigura politički subjektivitet hrvatskog naroda u BiH te za to mora pokazati interes, ali s problemima unutrašnje prirode s kojima se bori, ne može se očekivati da ovo pitanje dobije značajnu pozornost u javnosti. Sveukupno, da bi Hrvatska uopće oblikovala adekvatnu politiku prema BiH nužno je da se unutar nje prethodno razazna kamo vodi postojeći bosanskohercegovački politički razvoj te što on znači za hrvatske sigurnosne i nacionalne pozicije. Dalmacija bi trebala preuzeti tu ulogu radi svog položaja i radi činjenice da najveći dio hrvatskih iseljenika, koje bi također valjalo zainteresirati za kontekst u kojem se Dalmacija nalazi u odnosu na postojeće bosansko-hercegovačke prilike, potječe iz nje. Isto tako, pri oblikovanju politike treba voditi računa o tome da pitanje BiH ima međunarodno značenje te da su za njegovo rješenje relevantni brojni inozemni interesi pa je važno da politika bude usklađena s interesima druga dva bosansko-hercegovačka naroda, ali s interesima onih koje »u ime« međunarodne zajednice faktički upravljaju s BiH (Mrduljaš, 2011; 538-540). Hrvatska mora voditi politiku stabilizacije prema BiH jer na taj način pridonosi stabilizaciji svoje države. Isto tako, s obzirom na to kako u BiH živi veliki broj Hrvata, Hrvatska mora voditi brigu o svojim državljanima, poticati njihova prava i iskazivanje identiteta jer je to njezina ustavna obveza. To je način na koji može pridonijeti stabilnosti u BiH, smanjiti sukobe među tri konstitutivna naroda i moguće prelijevanje nestabilnosti na Hrvatsku.

Nerazriješenost nacionalnih statusa u BiH, imaju za Hrvatsku trostruko političko značenje, a važna je međunarodna dimenzija koja uključuje pitanje Hrvata u BiH i s geopolitičkog aspekta. Hrvati u BiH su autohton narod te teritorij na kojem žive nekoć je izravno pripadao Hrvatskoj i iako je do raspada Jugoslavije 1991. živio značajan broj Hrvata, u Hrvatskoj ne postoji interes za hrvatsko-bosansku odrednicu BiH u hrvatskom identitetu te niti interes za pozicije hercegovačkih Hrvata. Značenje BiH za Hrvatsku najvidljivije je u geopolitičkom kontekstu.

Najveći dio Hrvatske graniči s RH, ali jug, to jest, Dalmacija, čini dio istog zemljopisnog okvira zajedno s BiH. Stoga, i za Dalmaciju i Hrvatsku u cijelosti, važne su političke prilike u BiH jer dok god su nestabilnosti prisutne u BiH, na Hrvatsku se može gledati kao državu unutar nestabilne regije (Mrduljaš, 2011; 521-523).

Mrduljaš smatra da Hrvati u BiH mogu utjecati na drugačiji razvoj i na svoj status, ali je i činjenica da su njihove strane ugrožene utjecajem međunarodne zajednice. Ukoliko međunarodna zajednica prepozna važnost afirmacije hrvatskog subjektiviteta u BiH, Hrvati bi mogli birati svoje predstavnike vlasti, odluke bi se donosile konsenzusom, a pravo veta bilo u funkciji zaštite hrvatskih pozicija. Isto tako, postojanje hrvatske autonomne jedinice doprinijelo bi zaštiti hrvatske ravnopravnosti te bi ona doprinijela transformaciju FBiH iz federativne tvorevine dvaju naroda, hrvatskog i muslimansko/bošnjačkog u federativnu tvorevinu teritorijalno-autonomnih cjelina. To bi doprinijelo teritorijalnog isprepletenosti i međusobno upućivanju i utjecaju. Važno je spomenuti da ravnopravan politički status hrvatskog naroda, kojeg bi garantirala spomenuta transformacija, utjecala bi na ravnotežu u međunacionalne odnose u BiH što bi doprinijelo njezinog političkoj stabilnosti. S druge strane, ukoliko dođe do raspada BiH po entitetskim linijama, hrvatsko-muslimansko/bošnjački odnosi bi utjecali na političko-sigurnosno povezivanje između BiH i Hrvatske. Povezivanje kojim bi bila uspostavljena ravnoteža prema Srbiji i eventualno u njen okvir integriranoj Republici Srpskoj. Na taj način bi se osigurala stabilnost regionalnih odnosa, stabilnosti koje ne bi bilo da do raspada BiH dođe kada Hrvati u FBiH čine političko podređenu zajednicu (Mrduljaš, 2011; 535-537).

BiH je država obilježena nestabilnošću i nesigurnošću, a sukobi u BiH mogli bi se negativno odraziti na Hrvatsku, a to je prijetnja nacionalnoj sigurnosti Hrvatske. Te prijetnje nisu vojne, već su gospodarske ili ekonomske. Zbog toga, Hrvatskoj je u interesu održavati opstanak BiH i osiguravati njezinu stabilizaciju jer stabilnost i sigurnost BiH, znače stabilnost i sigurnost Hrvatske jer je BiH s Hrvatskom povezana etničkim, prometnim, gospodarskim i sigurnosnim vezama (Kurečić i sur., 6).

7. 1. Migrantska kriza

Usljed migracijske krize koja je započela u srpnju 2015. godine, više od milijun ljudi je zatražilo azil u Europi. Europska geopolitička karta se promijenila, a pokazala se i potreba

za razvojem nove europske sigurnosne strategije temeljene na novim sigurnosnim pitanjima. Agencija za europsku i obalnu stražu (Frontex), 2016. godine, navela je nekoliko morskih i kopnenih pravaca kojima su se koristili ilegalni migranti da bi došli u Europsku uniju, a najznačajnija za Hrvatsku bila je Zapadno-balkanska ruta, odnosno kopnena i morska ruta od grčko-turske granice, preko Makedonije i Srbije u Mađarsku i Hrvatsku, a tom rutom su uglavnom dolazili ljudi iz Sirije, Afganistana i Iraka, ali i državljana iz Kosova. Hrvatska, kao članica EU i NATO-a, čini dio regije integriran u euroatlantske organizacije, no još nije dio šengenskog prostora pa ostaje izvan europskog zaštićenog prostora. Dakle, Hrvatska se nalazi na dijelu trase Zapadno-balkanske rute koja preko Posavskog koridora povezuje Srbiju i Slovenije. Posavski koridor je logičan jer je bez ikakvih barijera, osim tokova rijeka te je dobro cestovno i željeznički povezan prema Srednjoj i Jugoistočnoj Europi te Turskoj. Iako, 2015. godine, Dalmacija nije bila izravno izložena migrantskoj krizi, u slučaju neprohodnosti Posavskog koridora otvorili bi se novi pravci koji bi utjecali na Dalmaciju. Tako su moguće dvije rute, prva preko Albanije, Kosova, Sandžaka te BiH, a druga preko Dubrovačko-neretvanske županije prema sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Važno je spomenuti da od ukupno 400,72 kilometara granične linije Hrvatske i BiH na području Dalmacije, samo 68,73 kilometara granice prolazi preko prostora čija je nadmorska visina niža od 300 metara, a od početka 2018. godine, u BiH ušlo je 458 migranata. Akumulirana politička pitanja i nestabilnost u susjedstvu, pogotovo u BiH otvaraju strahove za razvoj mnogih štetnih sigurnosnih izazova i prijetnja prema hrvatskom teritoriju. Isto tako, mogućnost širenja ideja i tumačenja islama različito od tradicionalnog islama mogle bi stvoriti negativne učinke na Dalmaciju. Također, može se zaključiti kako pod utjecajem migrantske krize politička nestabilnost zaleđa s konfliktnim potencijalom na etno-religijskoj razini mogu stvarati sigurnosne probleme (Botić i sur, 2018; 16-24).

Kada se pojavila migrantska kriza, pojavilo se pitanje o reformi zajedničkog sustava azila i o kvotama za raspodjelu migranata između zemalja članica EU. Tako je bilo i na nedavnom ministarskom sastanku u Luxembourg, 5. lipnja, 2018. godine kada zemlje članice ponovno nisu postigle dogovor. Takvu situaciju komentirao je i dr.sc. Drago Župarić-Iljić koji je rekao kako je pitanje kvota samo kozmetička mjera, oko kojih ne postoji ni inicijalni stupanj konsenzusa. Smatra kako je malo istinske solidarnosti i odgovornosti, puno politiziranja i militariziranja migracijskih pitanja. Također, Hrvatska je na vanjskoj granici Schengena pa je i kolateralna žrtva, ali i sukreator loših politika (Župarić-Iljić, 2018; 4).

Isto tako, Hrvatska dijeli i dugu granicu s BiH, u kojoj je situacija, vezana uz migracije, vrlo složena. Hrvatska zastupnica u Europskom parlamentu, Marijana Petir, tako je naglasila kako prema podacima Ministarstva sigurnosti BiH, od početka 2018. godine do 3. lipnja, Službi za poslove sa stranicama BiH, prijavljeno je 5319 nezakonitih migranata, od kojih je 4721 pokazalo namjeru traženja azila, a 437 ih je podnijelo zahtjev za azil. Naglasila je kako je BiH tranzitna zona te kako je nova balkanska ruta formirana i pitanje je kada će eskalirati te da međunarodne organizacije apeliraju na proširenje kapaciteta u BiH za prihvata izbjeglica. UNHCR je i iz razgovora s migrantima došao do spoznaje da im BiH nije krajnja destinacija, te kako preko BiH žele ući u Hrvatsku do zemalja zapadne Europe (Petir, 2018; 5).

Spomenuli smo kako je situacija u BiH napeta, a ponajviše je napeto u Velikoj Kladuši i Bihaću. Postavlja se pitanje na koji način sve to narušava sigurnost Hrvatske. Docentica na Fakultetu političkih znanosti, stručnjakinja za geopolitiku, dr.sc. Marta Zorko, izjavila je da je nažalost jedino rješenje štiti granicu od ilegalnih prelazaka. Također, incidenti koji se događaju na granici su tragični, ali oni proizlaze iz ilegalnih prelazaka za koje postoje mehanizmi djelovanja. Smatra kako je žalosno da stradavaju ljudi te da kriminalci koji naplaćuju visoku cijenu u nadu za bolji život migrantima, ostaju nekažnjeni. I sada, kada ruta nije otvorena i nema organiziranog prihvata i tranzita, ratu pokušaji ilegalnih prelazaka na različitim mjestima. Kada je kontrola na nekom mjestu čvrsta, traže se alternative i tu dolazi do problema za Hrvatsku, jer je kontrola takve duge granice s BiH, veliki izazov. Kada je u pitanju Schengen, ulazak Hrvatske u schengenski prostor učvrstiti europsku poziciju Hrvatske, iako će istočnu granicu RH učiniti vanjskom granicom EU-e i time podložnu mjerama čvršćeg upravljanja, ali i će i Hrvatska, u geopolitičkom smislu imati Europu „iza sebe“, smatra Zorko (Zorko, 2018; 6).

Prema podacima Međunarodne organizacije za migracije, do polovice 2018. godine, u BiH je pristiglo gotovo 6700 ilegalnih migranata. Iako je nova ruta manje masovnija, nego balkanska, opasna je jer ide rutom kojom se kreću krijumčari droge i oružja, a često se događaju incidenti koji završavaju tragično. Također, događaju se nagle reakcije pa uz prosvjede, dođe i do pucnjava. S druge strane, do problema slabo čuvane granice BiH dolazi jer jedan policajac na dođe na 33 kilometra, a problem jest i slaba sigurnosna opremljenost graničnih prijelaza pa tako od 83 prijelaza, 22 imaju minimalne tehnološke standarde da budu donekle funkcionalne, a uz to dolaze i vijest da ukoliko Hrvatska i Srbija zatvore granice, isto će učiniti i BiH. Takvo stanje, stvara probleme i Hrvatskoj i BiH, ponajviše u Velikoj Kladuši i BiH. Tako se nedavno dogodio incident u Donjem Lapcu, kada je hrvatska policija zapucala na kombi pun migranata jer se nije

htio zaustaviti. U pucnjavi je bilo ozlijeđeno polovina od 29 Afganistanaca i Iračana, a jedno dijete je dobilo metak u lice. Stoga postavlja se pitanje zašto u EU još nema rješenja, pogotovo za situacije koje se događaju u BiH (Jerković, 2018; 6-7).

8. Zaključak

Ovim radom uspjeli smo pokazati da je tema važna zbog toga jer su pitanja očuvanja teritorijalnosti i sigurnosti granica važne svakoj državi. Svaka država želi da njezin suverenitet nije ugrožen, da su granice sigurne i dobro čuvane. Stoga, Hrvatska želi osigurati svoju teritorijalnu cjelovitost i povezati krajnji jug s ostatkom države. Rješenje tog teritorijalnog diskontinuiteta, vidi u izgradnji Pelješkog mosta. Na taj način njezin teritorij ne bi bio prekidan teritorijem BiH. S druge strane, BiH želi osigurati svoj pristup otvorenom moru i u području Neuma ostvariti ciljeve stvaranja države kao pomorske države, što bi joj izgradnjom Pelješkog mosta bilo onemogućeno. Zbog toga u bosanskohercegovačkoj javnosti postoji oštar otpor izgradnji i izaziva prijepor u odnosima između Hrvatske i BiH.

Osim graničnog spora u području Neuma i pitanja izgradnje Pelješkog mosta, Hrvatska i BiH na druge načine utječu na međusobne odnose i sigurnost. Slijedom toga, Hrvatskoj ne odgovara da BiH postane politička tvorevina srpsko-muslimansko/bošnjačkog naroda jer bi predstavljala prijetnju stabilnosti i sigurnosti Hrvatske te bi se moglo govoriti o slomu hrvatske regionalno-sigurnosne politike. Osnovna politika kojoj bi se onda Hrvatska trebala okrenuti je politika pružanja podrške afirmaciji hrvatskog subjektiviteta u FBiH, kako bi ojačala utjecaj u cijeloj BiH. Isto tako, svaka nestabilnost i nesigurnost na teritoriju BiH, može se negativno odraziti na Hrvatsku nacionalnu sigurnost, bile te prijetnje vojne, ekonomske ili gospodarske. Zato je djelovati na stabilizaciji u BiH.

Kada je u pitanju nedavna potencijalna nova migrantska kriza, važno je naglasiti kako je BiH nova tranzitna zona te je pitanje kada će nova ruta, koja bi prolazila kroz BiH, a zatim kroz Hrvatsku, eskalirati. Zbog toga, potrebna je pomoć međunarodne zajednice, što je važno i Hrvatskoj zbog blizine granice s BiH i incidentima koji su se događali i koji će se događati u budućnosti, a ugrožavaju njezinu sigurnost. No, kako bi se osigurala granična sigurnost, jedino, trenutno rješenje koje Hrvatska ima je da strogo čuva svoje granice.

U radu smo uspjeli odgovoriti na istraživačko pitanje koje su geopolitičke konstante i posebnosti odnosa između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Također, potvrdili smo tezu da iako postoje snažne veze u odnosima između dviju država, postoji mnogo pitanja oko kojih se ne slažu, ali i mnogo problema koji utječu geopolitičke i sigurnosne aspekte obje države.

U ovom diplomskom radu, ispunili smo sve ciljeve koje smo postavili u uvodu. Slijedom toga, prvi cilj rada ispunili smo tako što smo definirali geopolitiku, utvrdili tko je prvi koristio pojam i u kojem smislu. Utvrdili smo i tko se u hrvatskoj geopolitici bavio pojmom te tko je dao prvu pravu definiciju. Utvrdili smo i drugi cilj rada koji su geostrateški interesi Hrvatske i BiH te kakva je granica između dviju država. Isto tako, treći cilj rada je utvrđen od kakvog je značenja područje Neuma za Hrvatsku, gdje je njezin teritorij prekinut i što bi značila izgradnja Pelješkog mosta. Utvrdili smo i kada su se pojavile prve ideje izgradnje mosta i u kojoj fazi su trenutno radovi. Četvrti cilj rada smo utvrdili tako što smo saznali koji bošnjakohercegovački interesi i stajalište spram izgradnje most te kakav je njezin povijesni tijek kao obalne države? Peti cilj rada smo utvrditi kroz to kakav je bila hrvatska politika prema BiH, nakon raspada SFRJ.

U šestom cilju rada utvrdili smo koji odnosi u BiH utječu na Hrvatsku te što znače ilegalni migranti u BiH, za sigurnost Hrvatske.

Na kraju, možemo zaključiti kako Hrvatska i BiH imaju mnoge zajedničke točke, ali i mnoge prepreke u svojim međusobnim odnosima. Stoga je ova tema od izuzetne važnosti i ovaj bi rad trebao doprinijeti boljem razumijevanju geopolitičkih odnosa u pronalaženju najboljih rješenja za svaku državu.

9. Literatura

- Badžim, Joško (2015) *Pelješki most. Naznake geopolitičkih i strateško-sigurnosnih implikacija*. Pilar – časopis za društvene i humanističke studije. God. IX. (2014), br. 17(1)-18(2). Str. 119-134.
- Botić, Jurica i Marija Boban (2018) *Geostrateški i sigurnosni aspekti potencijalnih utjecaja suvremenih migrantskih kretanja na Dalmaciju*. Geoadria, Vol.23 No.1 Lipanj 2018. str. 7-27.
- Burnham, Peter, Karin Gilland, Wyn Grant, Zig Layton-Henry (2004) *Metode istraživanja politike*. Fakultet političkih znanosti. Sveučilište u Zagrebu. Biblioteka Politička misao.
- Cvrtila, V., *Republika Hrvatska – gateway prema jugoistočnoj Europi*, Politička misao, vol. XXXVII, br. 1, 2000., Str. 161-172
- Degan, Vladimir Đuro (2005) *Međunarodno pravo kao osnova rješavanja preostalih sporova na području bivšeg SFRJ*. Adrias : zbornik radova Zavoda za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Splitu, No.12 Travanj 2005. str. 37-51.
- Klemenčić, Mladen (1995) *Suvremena politička geografija i geopolitika*. Geografski glasnik, Vol.57., No.1., str. 135-145
- Klemenčić, Mladen i Duško Topalović (2009) *Morske granice u Jadranskom moru*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb. Geoadria Vol. 14, No. 2. Str. 311-324.
- Kulović Ado (2016) *Kontemporarna politika mora – slučaj Hrvatska*. Politička misao. God. 53, br.1., str. 7-34.
- Kurečić, Petar i Mirela Padjen. *Utjecaj oblika teritorija i granica na geopolitičke značajke Republike Hrvatske*. Zbornik 1. Međunarodne znanstveno-stručne konferencije Fedor Rocco, Visoka poslovna škola Zagreb. str. 501-512.
- Lalović, Dragutin (2000) *O totalitarnim značajkama hrvatske države (1990.-1999.)*. Politička misao : časopis za politologiju, Vol.37 No.1 Svibanj 2000. Str. 188-204.
- Mrduljaš, Saša (2011) *Značenje političkih odnosa u Bosni i Hercegovini za Dalmaciju*. Nova prisutnost 9 (2011) 3. Str. 521-544.
- Moreau Defarges, Philippe (2006) *Geopolitički rječnik*. Centar za politološka istraživanja, Zagreb.
- Ó Tuathail, Gearóid, Simon Dalby i Paul Routledge. *Uvod u geopolitiku* (2007) Politička kultura, Zagreb.

- Pavić, Radovan (1972) *Politička geografija i geopolitika – razvoj i suvremeno značenje*. Hrvatski geografski glasnik, Vol.33.-34. No.1. Lipanj 1972. str. 196-208.
- Raos, Višeslav (2013) *Pomicanje granice Europske unije na jugoistok i višestruki procesi teritorijalizacije*. Politička misao, god. 50, br. 3. str. 33-55.
- Rudolf, Davorin (2007) *Hrvatski tjesnaci između Bosne i Hercegovine i otvorenoga mora*. PPP god. 46, 161. str. 113.-122.
- Rudolf, Davorin (2011) *Hrvatska i Hrvati u Bosni i Hercegovini*. Zavod za znanstveni i umjetnički rad Hazu. Adrias svezak 17., 2010. str. 221.-223.
- Spahić, Muriz (2017) *Neki problemi granica Bosne i Hercegovine*. Acta geographica Bosniae et Herzegovinae 8. Str. 5-23.
- Yin, Robert K. (2007) *Studija slučaja – dizajn i metode*. Fakultet političkih znanosti. Sveučilište u Zagrebu. Biblioteka Politička misao.

Novinski članci

- Jerković, Darko (2018) Sigurnost Hrvatske mora biti iznad svega! *Glas Slavonije*. 16. i 17.06.
- Petir, Marijana (2018) Problem je trebalo rješavati na mjestu nastanka, a ne u Europi. *Glas Slavonije*. 16. i 17.06.
- Zorko, Marta (2018) Schengen već provodimo. *Glas Slavonije*. 16. i 17.06.
- Župarić-Ilijć, Drago (2018) Bojim se da bi EU mogla pridonijeti humanitarnoj katastrofi. *Glas Slavonije*. 16. i 17.06.

Internetske stranice

- Hrvatski sabor (2013) Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama, Narodne novine 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17
- Bohutinski, Josip (2014) Kako je propala prva gradnja Pelješkog mosta i što donosi budućnost. *Večernji list*. <https://www.vecernji.hr/vijesti/kako-je-propala-prva-gradnja-peljeskog-mosta-i-sto-donosi-buducnost-917309> (pristupljeno: 05.07. 2018.)
- Halar, Ivan (2018) Potpisan ugovor o izgradnji Pelješkog mosta: Ovo je povijesni dan za Hrvatsku! *Večernji list*. <https://www.vecernji.hr/vijesti/danas-se-potpisuje-ugovor-o-izgradnji-peljeskog-mosta-dolazi-i-plenkovic-1240800> (pristupljeno: 07.08. 2018.)

- Hina (2018) Izetbegović: Pelješki most ne može se graditi prije definiranja granice. *Večernji list*. <https://www.vecernji.hr/vijesti/izetbegovic-peljeski-most-ne-moze-se-graditi-prije-definiranja-granice-1240982> (pristupljeno: 07.08. 2018.)
- Hina (2018) Izetbegović: Pelješkim mostom Hrvatska ugrožava suverenitet BiH. *Večernji list*. <https://www.vecernji.hr/vijesti/izetbegovic-peljeskim-mostom-hrvatska-ugrozava-suverenitet-bih-1261337> (pristupljeno: 07.08. 2018.)
- Pajić, Darko (2018) Sanader ga „gradio“ dvaput. Kako smo čekajući gradnju Pelješkog mosta izgubili najmanje 14 godina. *Novolist*. http://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/SANADER-GA-GRADIO-DVAPUT-Kako-smo-cekajuci-gradnju-Peljeskog-mosta-izgubili-najmanje-14-godina?meta_refresh=true (pristupljeno: 05.07. 2018.)
- Vuković, Slavica (2018) Kinezi uvedeni u posao, počela gradnja Pelješkog mosta. *Večernji list*. <https://www.vecernji.hr/vijesti/kinezi-uvadeni-u-posao-pocela-gradnja-peljeskog-mosta-1261358> (pristupljeno: 07.08. 2018.)
- Enciklopedija.hr (2016) *Geopolitika*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=21718> (pristupljeno: 05.07.2018)

Sažetak

Ovaj rad bavi se sporovima i problemima između Hrvatske i Bosne i Hercegovine te utjecajem na njihove međusobne odnose. U uvodnom dijelu govori se o razvoju i definiranju geopolitike kao perspektivi odnosa na kojoj se temelji rad. Glavni dio govori o geostrateškim interesima Hrvatske i Bosne i Hercegovine te važnosti izgradnje Pelješkog mosta za obje države. U nastavku rada govori se o hrvatskoj politici prema Bosni i Hercegovini, ali i odnosima te problemima u Bosni i Hercegovini koji mogu utjecati na geopolitičku i sigurnosnu poziciju Hrvatske. Teza ovog rada je da između Hrvatske i Bosne i Hercegovine postoje snažne veze i odnosi te da međusobno utječu jedna na drugu, ali postoje sporovi oko kojih ne mogu postići dogovor i koji predstavljaju problem u poboljšanju daljnjih odnosa.

Ključne riječi: geopolitika, Pelješki most, Neum, interesi, granice, granični sporovi, sigurnost

Summary

This paper is about disputes and problems between Croatia and Bosnia and Herzegovina and reflection of these problems in countries mutual relations. The introduction is about development and defining geopolitics as a perspective of relations on which this paper is based. Main part of the paper is about geostrategic interests of Croatia and Bosnia and Herzegovina and about the importance of building the Pelješac Bridge for both countries. In continuation of this paper, it is said about Croatian politics towards Bosnia and Herzegovina, but it is also said about problems in BiH which can have effects on geopolitics and security position of Croatia. The thesis of this paper is that there are strong connections and relations between Croatia and BiH and that they are mutually affected by each other, but also it is difficult to reach agreements about disputes and they pose a problem for improving further relations.

Key words: geopolitics, the Pelješac Bridge, Neum, interests, state borders, border disputes, security

